

BELONING & BELASTING

Vakblad gespecialiseerd in loonheffingen

Dit artikel wordt u aangeboden door Beloning & Belasting

Beloning & Belasting is hét vakblad voor professionals die op de hoogte willen zijn en blijven van de ontwikkelingen met betrekking tot loonbelasting en sociale verzekeringen. Beloning & Belasting biedt praktijkgerichte informatie over wetgeving, beleid en jurisprudentie. Dat is aangevuld met commentaren van deskundigen en lezersvragen. In Beloning & Belasting staat onmisbare informatie voor onder andere belastingadviseurs, accountants, boekhouders en HR-managers.

Dit kunt u verwachten van Beloning & Belasting:

- 12x per jaar vakblad - digitaal en/of op papier
- maandelijkse nieuwsbrief per e-mail
- informatie die u direct in de dagelijkse praktijk kunt gebruiken
- toegang tot online database
- laatste vier vakbladen offline beschikbaar op tablet.

Kijk voor meer informatie of een (proef)abonnement op <https://www.futd.nl/vakblad/beloning-belasting/abonneren/>

© 2020 Rendement Uitgeverij. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag, noch geheel, noch gedeeltelijk, worden overgenomen en/of vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

Michael Visser¹

Wet bedrag ineens verdient betere fiscale begeleiding

2020-0051

Het zijn bijzondere tijden. Het coronavirus (COVID-19) houdt de wereld en ons land in de greep. Het voelt dan ook wat vreemd nu, een artikel over later terwijl nu al onzeker genoeg is. Toch ga ik proberen u mee te nemen in nieuw aangekondigde pensioenwetgeving, voortkomend uit het in juni 2019 gesloten pensioenakkoord.² Het betreft het wetsvoorstel Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen. Over de RVU (en een beetje verlofsparen) bent u door Miriam Michiels al praktisch geïnformeerd in Beloning en Belasting aflevering 2019/11. Aan mij de eer om de mogelijkheid van een opname van een bedrag ineens, ook wel eenmalige pensioenuitkering of lumpsum genoemd, te bespreken. Dat doe ik op hoofdlijnen met specifieke fiscale aandachtspunten. De wetgever is wat mij betreft vooral op dat gebied nog aan zet om het bedrag ineens straks een eerlijke keuze te laten zijn.

De concept wettekst van de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen is in december 2019 via internetconsultatie³ bekend gemaakt en zal na formele indiening van het wetsvoorstel nog door de Tweede en Eerste Kamer moeten worden goedgekeurd. In de planning van het ministerie van SZW staat indiening van het wetsvoorstel vooralsnog op de rol voor het derde kwartaal van 2020. Daar waar voor de RVU matiging en uitbreiding van het verlofsparen een inwerking-treding op 1 januari 2021 is beoogd, is dat voor de mogelijkheid van opname van een bedrag ineens 1 januari 2022. Dat valt te lezen in het nieuwsbericht van de Rijksoverheid bij publicatie van de internetconsultatie van dit wetgevingspakket. In het wetsvoorstel zelf wordt een minimuminvoeringstermijn opgenomen die nog in overleg met de pensioensector en toezicht-houders wordt bepaald. In reactie op de consultatie valt op dat pensioenuitvoerders bij monde van de Pensioenfederatie spreken over tenminste 1,5 jaar (anticipatie- en implementatie-tijd) en wordt aandacht gevraagd dat de doorlooptijd voor het inregelen van het bedrag ineens langer zou kunnen zijn. Het kan dus nog wel even duren voordat deelnemers er daadwerkelijk gebruik van kunnen maken. En dat terwijl juist deze flexibiliteit in de pensioenuitkering – zeker in crisistijd – voor sommigen welkomere liquiditeit en bestedingsmogelijkheden kan bieden.

Hoofdlijnen van het wetsvoorstel

Als het wetsvoorstel doorgaat, krijgen deelnemers het recht om bij pensionering maximaal 10% van de waarde van het opgebouwde ouderdomspensioen op te nemen als bedrag ineens. Dat betekent dan natuurlijk wel dat de resterende levenslange pensioenuitkering na de opname omlaag gaat. In die zin is deze keuzemogelijkheid vergelijkbaar met de bestaande zogenoemde hoog-laagconstructie waar veel deelnemers aan pensioenregelingen al voor kunnen opteren.⁴ Daarmee kun je ook een deel van het pensioen naar voren halen, maar dan meer gespreid in de tijd. Het beoogde bedrag ineens wordt ook vrij besteedbaar en biedt deelnemers de mogelijkheid om keuzes te maken die passen bij hun persoonlijke situatie. 'Meer flexibiliteit kan de welvaart van deelnemers vergroten, doordat het pensioen beter kan worden afgestemd op de persoonlijke levenssituatie en bestedingsbehoefte. Het opnemen van een bedrag ineens op de pensioeningangsdatum kan aantrekkelijk zijn als deelnemers meer nut denken te onttelen aan het vermogen kort na pensionering dan in de jaren daarna, bijvoorbeeld voor de aflossing van schulden (zoals een hypotheek), reizen, zorgvoorzieningen of de verbouwing van de eigen woning', zo valt te lezen in de Memorie van Toelichting. Andere genoemde argumenten bij de doelstelling van invoering van het keuzerecht zijn dat het moment

waarop het bedrag ineens kan worden opgenomen – de pensioeningangsdatum – over het algemeen goed aansluit bij het uitgavenpatroon van pensioengerechtigden en dat deze keuze kan leiden tot een vergroting van de regie over het pensioen. Dit laatste kan de betrokkenheid van deelnemers bij het pensioenstelsel – en meer specifiek hun eigen pensioensituatie – vergroten. De opname van een bedrag ineens zal niet alleen gaan gelden voor het via de werkgever opgebouwde pensioen in de tweede pijler, maar ook voor oudedagsvoorzieningen zoals lijfrenten in de derde pijler. In deze bijdrage beperk ik me tot het aanvullend pensioen via de werkgever.

Uitwerking en voorwaarden bedrag ineens

Het keuzerecht dat met dit wetsvoorstel wordt geïntroduceerd, kwalificeert als afkoop van pensioen. De vormgeving als gedeeltelijke afkoop van maximaal 10% van de waarde van het opgebouwde pensioen wordt in diverse wetten als recht van deelnemers vastgelegd. Zoals gezegd, zonder verplicht bestedingsdoel, maar wel onder een aantal voorwaarden, namelijk:

- maximumpercentage van 10%
- afkoop alleen mogelijk óp ingangsdatum pensioen
- geen stapeling met hoog-laagconstructie
- resterende levenslange pensioenuitkering na gedeeltelijke afkoop moet boven afkoopgrens liggen.

In de voorgestelde uitwerking roepen diverse voorwaarden vragen op, zo blijkt ook uit de bijna 90 openbare reacties op de internetconsultatie.⁵ Ook zijn er op onderdelen suggesties voor verbetering.

Tussen de voorwaarden onderling bestaat samenhang, waarbij de beschermingsgedachte als overkoepelend thema bij mij nadrukkelijk naar voren komt.⁶ Dat kan een politieke keuze zijn, maar in de praktijk straks mogelijk averechtse effecten met zich brengen. Bijvoorbeeld dat het gebruik van de keuzemogelijkheid voor een 10% lumpsum naar verwachting beperkt(er) zal zijn en niet (voldoende) gericht op groepen deelnemers die je juist meer

(bestedings)ruimte wilt bieden. Opmerkelijk genoeg heeft de wetgever tot op heden weinig oog gehad voor de (nadelige) fiscale behandeling van de gedeeltelijke afkoop. Juist daar acht ik actie van de wetgever wenselijk, misschien zelfs noodzakelijk. Hierna beschouw ik op hoofdlijnen enkele voorwaarden bij opname van een bedrag ineens, daarna ga ik in op de fiscale aspecten.⁷

Afkoop alleen mogelijk óp ingangsdatum pensioen

Gedeeltelijke afkoop mag alleen op de ingangsdatum van het ouderdomspensioen plaatsvinden en is niet toegestaan tijdens de opbouwfase en de uitkeringsfase (behalve als het deeltijdpensioen betreft). Samen met de beperking van de omvang van het bedrag ineens probeert de wetgever met deze voorwaarde te waarborgen dat de solidariteit binnen een pensioenfonds zo min mogelijk onder druk komt te staan. In technische bewoordingen: selectie-effecten worden beperkt. Als opname op ieder moment mogelijk zou zijn, is er een grotere kans dat deelnemers met 'slechte risico's' selectief gebruik gaan maken van de mogelijkheid om (een deel van het uitgestelde) pensioeninkomen naar voren te halen.

Vanuit de behoefte van de individuele deelnemer geredeneerd, kan het optimaal zijn op ieder willekeurig moment een (beperkt) bedrag ineens op te kunnen opnemen.⁸ Wanneer iemand bijvoorbeeld zo slecht ter been raakt dat traplopen niet langer mogelijk is, kan men via opname van een bedrag ineens een slaapkamer op de begane grond financieren. Het probleem met deze vormgeving is dat er mogelijk een selectie-effect optreedt. De groep mensen die aanpassingen vanuit een zorgbehoefte nodig heeft, heeft waarschijnlijk een relatief korte levensverwachting. In theorie is het zelfs denkbaar dat mensen die te horen hebben gekregen dat ze niet lang meer te leven hebben, een bedrag ineens zullen aanvragen. Dit gaat dan ten koste van de deling van het langlevensrisico en de andere deelnemers in een pensioenfonds. Een alternatief dat selectierisico's voorkomt betreft een (vastgestelde) verplichte eenmalige uitkering voor alle deelnemers, zowel in de

opbouw- als uitkeringsfase. Er is dan immers geen keuze om er wel of geen gebruik van te maken. Dit (verstrekken) alternatief is naar mijn weten niet overwogen en past ook niet binnen de contouren van het pensioenakkoord.⁹

De voorwaarde om de opname van een beperkt bedrag ineens te begrenzen op alleen de pensioendatum is blijkens de Memorie van Toelichting ook ingegeven vanuit de gedachte dat deelnemers vaak pas rondom de pensioeningangsdatum de gehele financiële situatie na pensionering kunnen overzien. Daarnaast blijft het vermogen zoveel mogelijk behouden als ouderdagsvoorziening.

De keuze voor begrenzing van opname van een bedrag ineens tot één moment is wat mij betreft vooral een begrijpelijke als het gaat om het beperken van risico-selectie. Naar de toekomst toe lijkt het me wenselijk het debat van de gewenste mate van flexibilisering in breder perspectief en open te blijven voeren, waarbij ook de opbouwfase dient te worden betrokken.¹⁰

Geen stapeling met hoog-laagconstructie

De voorwaarde van de wetgever dat het niet mogelijk is om zowel gebruik te maken van een bedrag ineens als een hoog-laagconstructie roept meer vragen op, zo blijkt uit diverse reacties op de internetconsultatie. Op grond van de Pensioenwet en ook fiscaal is het toegestaan om een deelnemer de mogelijkheid te bieden om de hoogte van het ouderdomspensioen te laten variëren. In de praktijk gebeurt dit veelal via de zogenoemde hoog-laagconstructie, die inhoudt dat er een keuze is om de pensioenuitkering in de eerste jaren na pensionering hoger te laten zijn dan in de jaren daarna (andersom is ook mogelijk). Als de laagste uitkering maar niet minder bedraagt dan 75% van de hoogste uitkering en de mate van variatie uiterlijk op de ingangsdatum van het ouderdomspensioen wordt vastgesteld, dan is dat toegestaan.

Nu wordt in het Wetsvoorstel bedrag ineens een samenloopverbod met de hoog-laagconstructie opgenomen. Als argumentatie wordt aan-

gegeven dat als beide keuzemogelijkheden gecombineerd zouden mogen worden, dit leidt tot een lagere levenslange periodieke pensioenuitkering dan in de situatie dat slechts één van de keuzemogelijkheden zou worden toegepast en dat dit onwenselijk wordt geacht. Daarnaast zou combinatie tot complexiteit in de informatieverstrekking leiden en is het de verwachting dat de administratieve lasten van pensioenuitvoerders stijgen naarmate de stapeling van keuzemogelijkheden door deelnemers toeneemt.

Uit de Memorie van Toelichting valt op te maken dat de wetgever vooral wil voorkomen dat een te groot deel van het pensioen naar voren wordt gehaald. Even los van de hoogte van het gekozen maximum (voorwaarde 1: maximaal 10%), begrijp ik die gedachte. Het is echter de vraag of de wetgever met deze inperking van keuzes zijn doel niet voorbij schiet. Hoe ver moet je dit als wetgever willen inregelen en hoeveel vrijheid wil je mensen geven? Professor Bas Werker doet vanuit financieel economisch perspectief een interessante suggestie om de begrenzing op het geheel toe te passen en dan maximaal 10% geheel vrij te verdelen over de uitkeringsfase.¹¹ Wat mij betreft is het raadzaam om de voorgestelde vormgeving in het wetsvoorstel nog eens kritisch tegen het licht te houden. Overigens niet alleen vanuit financieel economisch¹², maar bijvoorbeeld ook vanuit duurzaam inzetbaarheidsperspectief. Sluit de vormgeving voldoende aan bij wensen van werkgevers en werknemers voor gefaseerde (vervroegde) uittrekking enerzijds en (gedeeltelijk) langer doorwerken anderzijds? Dat daarbij de keuzes ook behapbaar, uitvoerbaar en goed communiceerbaar zouden moeten blijven, lijkt me logisch. Een beleidsmatige uitdaging!

Fiscaliteit

De progressiviteit van de inkomstenbelasting met verschillende tarieven en heffingskortingen vóór en na de AOW-leeftijd kan een fiscale ontmoediging vormen om gebruik te maken van de opname ineens. Of vanuit een ander perspectief bezien kan het een risico zijn voor deelnemers bij slecht informeren of adviseren over de fiscale gevolgen. Soms kan opname van

een bedrag ineens zelfs leiden tot het (gedeeltelijk) vervallen van toeslagen. Diverse reacties op de consultatie wijzen op mogelijke nadelige fiscale gevolgen voor deelnemers en doen voorstellen ter verbetering.¹³ Zonder volledig te willen zijn, gaat het dan concreet bijvoorbeeld om:

- De wenselijkheid om het bedrag ineens niet mee te tellen voor de inkomensstoets van de inkomensafhankelijke toeslagen. Anders zou dat vooral voor deelnemers met arbeidsinkomen rond het minimumloon nauwelijks tot een stijging het netto-inkomen leiden in het jaar van opname, zo schetst de NOB. Pensioenfonds Zorg en Welzijn heeft een aantal voorbeelden uitgewerkt die laten zien dat er sprake is van een degressieve belastingdruk. Bij lagere inkomens resteert er netto een veel lager gedeelte van het bedrag ineens.
- Betere informatieverstrekking over (nadelige) fiscale gevolgen opname ineens tegen de reguliere tarieven van de inkomsten- en loonbelasting. De effecten hiervan zijn volgens de NOB relatief groot bij deelnemers met anderhalf tot tweemaal een modaal arbeidsinkomen vanwege het verschil belasting in het toptarief 49,5% (2020) bij opname ineens, terwijl het bij deze deelnemers aannemelijk is dat een toptarief van 19,45% (2020) van toepassing is over de levenslange pensioenuitkering.

Voorbeeld: invloed verlies aan toeslagen op netto inkomen door opname bedrag ineens

Aannames: deelnemer is alleenstaand, heeft naast PFZW pensioen alleen nog AOW, pensioen gaat in op 1 januari en maximale bedrag ineens van 10% wordt opgenomen. Daarnaast vallen de deelnemers onder de vermogensgrens, waardoor er in principe recht is op de toeslagen, mits ook de inkomensgrens niet overschreden wordt. Belastinglast is berekend op basis van tarieven in box 1 (2019), nog zonder rekening te houden met eventuele heffingskortingen:

Inkomen jaar van pensioeningang	Zonder bedrag ineens	Met bedrag ineens
Bruto inkomen per jaar	€ 20.578	€ 28.578
Belasting per jaar	€ 3.861	€ 5.477
Huurtoeslag per jaar	€ 2.748	€ 0
Zorgtoeslag per jaar	€ 1.188	€ 156
Netto inkomen	€ 20.653	€ 23.257

* Voorbeeldberekening uit reactie op consultatie Pensioenfonds Zorg en Welzijn (<https://www.internetconsultatie.nl/wetbedragineens/reactie/36a7b242-62bf-4bd0-8554-761ccc074c4e>) laat forse invloed zien van verlies aan toeslagen op netto inkomen, vooral bij lagere bruto inkomens. Voor midden/hogere inkomens treden juist vaker tariefnadelen op door progressie (hogere belastingsschijf).

Ik steun deze voorstellen, waarbij het nog wel de vraag is wie primair verantwoordelijk wordt voor de informatieverstrekking over de fiscale gevolgen. Pensioenuitvoerders of de Belastingdienst? Wie het weet, mag het zeggen. Misschien is het raadzaam dat de wetgever bij formele indiening van het wetsvoorstel eerst een integraal inzicht biedt in de fiscale aspecten (inclusief toeslagen) en gevolgen. Naast bovenstaande punten valt dan bijvoorbeeld te denken aan duidelijkheid over de in dit kader weinig effectieve middelingsregeling van artikel 3.154 Wet IB 2001. Het effect van het toepassen van de middelingsregeling verschilt per inkomenssituatie voor en na pensionering en is afhankelijk van de hoogte van het bedrag ineens. Het progressienadeel als gevolg van de opname van het bedrag ineens zal echter nooit volledig kunnen worden gemitigeerd. Wie denkt dat middeling met een jaar van het bereiken van de AOW-leeftijd gunstig kan zijn, wordt door de fictie van art. 3.154 lid 8 Wet IB 2001 met beide benen op de grond gezet. Deze fictie stelt kortgezegd dat indien in het middelingstijdvak het jaar is begrepen waarin de belastingplichtige de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, de middeling wordt berekend op basis van de standaardtarieven voor niet AOW-gerechtigden.

Uiteindelijk is het een politieke vraag of je een fiscale stimulans wilt bieden¹⁴, de optie van een bedrag ineens fiscaal neutraal wilt aanbieden, of wilt ontmoedigen. Dat laatste lijkt - wellicht onbedoeld - in het concept wetsvoorstel nu het

geval. Dit wetsvoorstel verdient een betere fiscale begeleiding.

Tot slot

In dit artikel heb ik u beschouwend meegenomen in de hoofdlijnen van het wetsvoorstel bedrag ineens, dat onderdeel uitmaakt van een van de wetgevingspakketten bij de uitwerking van het pensioenakkoord. Het zal nog wel even duren voordat deelnemers een bedrag ineens uit hun pensioen mogen opnemen. Dat biedt u de gelegenheid om zich voor te bereiden op deze nieuwe keuzemogelijkheid in pensioen. De wetgever is wat mij betreft vooral op het fiscale vlak nog aan zet om het bedrag ineens straks een eerlijke keuze te laten zijn.

Noten:

1. Zelfstandig ondernemer via Pensioen GeMi en onderzoeker pensioen en belasting bij Tilburg University.
2. Voor de hoofdlijnen van het pensioenakkoord, zie mijn artikel 'Pensioenakkoord zorgt voor verschuiving in beloning en belasting op de werkvoer' in Beloning & Belasting 2019/10.
3. Zie: <https://www.internetconsultatie.nl/wetbedragineens>
4. Andere bestaande keuzemogelijkheden zijn bijvoorbeeld de mogelijkheid tot uitruil van verschillende soorten pensioen en het vervroegen en uitstellen van de pensioeningangsdatum (zie de artikelen 60 tot en met 63 PW).
5. Zie: <https://www.internetconsultatie.nl/wetbedragineens/reacties>.
6. Deels ook logisch verklaarbaar vanuit de zogenoemde 'doen-vermogenstoets' volgend op aanbevelingen vanuit de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid in het rapport "Weten is nog geen doen: Een realistisch perspectief op redzaamheid" (zie p. 16 MVT).
7. Voor een bredere beschouwing van het wetsvoorstel, bepaling van de contante waarde en de voorwaarden, zie bijvoorbeeld 'Wetsvoorstel Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen nader bezien', Bas Dieleman, Pensioen Magazine 2020/2.
8. Zie ook: 'De routekaart naar een meer integrale benadering van wonen, zorg en pensioen', Netspar 2016 (https://www.netspar.nl/assets/uploads/OCC-01-2016_De_routekaart_naar_een_meer_integrale_benadering_van_wonen_zorg_en_pensioen.pdf) waar deze passage en het voorbeeld aan ontleend is (p. 44-45).
9. Als crisismaatregel vanuit de pensioensector om huishoudens meer liquiditeit te bieden en een buffer op te bouwen in de vorm van voorzorgbesparingen kan dit alternatief niettemin interessant zijn, hoewel er ook bezwaren aan kleven. Op het moment van schrijven is coulance aangekondigd bij het betalen van pensioenpremies voor door coronacrisis getroffen bedrijven en sectoren (zie: <https://www.verzekeraars.nl/publicaties/actueel/coulance-bij-betalen-pensioenpremies-voor-door-coronacrisis-getroffen-bedrijven-en-sectoren>). Niet uit te sluiten valt dat (later) meer maatregelen nodig kunnen zijn voor liquiditeit en bestedingsruimte, ook voor burgers.
10. Een oplossingsrichting die in de opbouwfase bijvoorbeeld bij kan dragen aan meer liquiditeit en bestedingsruimte (een buffer voor onvoorziene tegenvallers) is minder verplicht te sparen voor pensioen, zie voetnoot 4.
11. Daarbij neemt hij terecht ook de mogelijkheid van een zogenoemde 'vaste daling' in een (Wet verbeterde) premieregeling mee, wat technisch gezien ook neerkomt op het 'eerder opeten van je pensioen'. Zie: Netspar webinar 'Welke invulling te kiezen in een nieuw pensioencontract?' - Bas Werker 13 december 2019 (<https://www.youtube.com/watch?v=XGh5YXkGkN0&feature=youtu.be>).
12. Voor ander interessant (lopend) Netspar onderzoek in dit kader zie: 'Interactie tussen determinanten uitkeringssnelheid: Hoog-laag constructie, lumpsum uitkering, vaste daling en ingangsdatum' kan daarbij worden meegenomen (<https://www.netspar.nl/project/interactie-tussen-determinanten-uitkeringssnelheid-hoog-laag-constructie-lumpsum-uitkering-vaste-daling-en-ingangsdatum/>)
13. Zie bijvoorbeeld de reactie van de Nederlandse Orde voor Belastingadviseurs (NOB), de Pensioenfederatie, Pensioenfonds Zorg en Welzijn en het Expertisecentrum Pensioenrecht VU.
14. In de UK zijn lumpsum uitkeringen tot 25% van het pensioenvermogen bijvoorbeeld belastingvrij.